

คนหาย

พระอาจารย์สงบ มนสฺสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหารธรรม วันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : ข้อ ๒๗๘๔. เรื่อง “กุสลา ธมฺมา”

เริ่มต้นจากการฝึกไม่ทั้งกายไม่ทั้งลม ไม่ทั้งคำบริกรรม จนเวทนาภายในว่าง เวทนาภายนอกปล่อย มีความสงบ แต่พอไปกำหนดบริกรรม ความสงบกลับยังคงอยู่ ลมที่ปรุงแต่งเข้าออกก็เสื่อมสลาย ความคิดอยากปรุงแต่ง ยินดียินร้าย ปรุงแต่ง สมมุติต่างๆ ปัญญาต่างๆ ดังเมื่อดนตกพื้นสลายหายไป จึงดูกุสลาที่ตั้งพอเพียง เมื่อใดพุทธะที่เกิดขึ้นใด สรรพธรรมก็ดับไปขณะนั้น อยากรู้ว่าเป็นภาวนามยปัญญาหรือยัง กราบเรียนถามครับ

ตอบ : ถ้าเป็นภาวนามยปัญญา ปัญญาถ้าจิตมันสงบแล้วมันพิจารณาของมันไป มันเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ วิปัสสนาอ่อนๆ

แต่คำว่าเวลาเขาเริ่มต้นมา คำถามนี้ อย่างนี้มันชัดเจนของมัน เริ่มต้นจากการฝึกไม่ทั้งกาย ไม่ทั้งลม ไม่ทั้งคำบริกรรมใดๆ ทั้งสิ้น

คำว่า “ไม่ทั้ง” นะ เวลาพุทธโงๆ โดยธรรมชาติของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ โดยที่ว่าพุทธโง่จะหายๆ คนเริ่มต้นจากตรงนี้ว่าพุทธโง่จะหาย แล้วก็นั่งหลับกันหมด อย่างนี้มันแบบว่าตกแก้วค์หมดเลย แล้วถ้ามันเป็นสมาธิก็สมาธิห่วยตอ เป็นห่วยตออยู่อย่างนั้นนะเพราะมันไม่มีสติปัญญา แต่ถ้ามีสติปัญญานะ จิตสงบมันก็คือสงบ

เราไม่ทั้งคำบริกรรม ไม่ทั้งกาย ไม่ทั้งลม เราไม่ทั้ง เราไม่ทั้ง ประกันการนั่งหลับ ประกันการตกแก้วค์ เราห้ามทั้งพุทธโง่ๆ แล้วถ้าเวลาพุทธโง่มันจะหาย มันหายโดยสติสัมปชัญญะสมบูรณ์แบบนะ เวลาพุทธโง่มันจะหาย ถ้ามันหายจริงๆ นะ พุทธโง่หายคืออุปนาสมาธิ แล้วคนที่เข้าได้นะ น้อยมาก

เรายืนยันมาจากฟังเทศน์หลวงตา หลวงปู่เจี๊ยะ แม้แต่พระนักปฏิบัติเข้าอัปปนาสมาธิได้น้อยมาก นับองค์ได้เลย ส่วนใหญ่แล้วเข้าไม่ได้ พอเข้าไม่ได้มันก็แค่ขณิกะ แค่อุปจาระก็อยู่อย่างนั้นนะ แล้วเขาฝึกหัดใช้ปัญญาของเขาไป แล้วภาวนาก็ลุ่มๆ ดอนๆ ของมันไป แล้วจับต้นชนปลายไม่ได้ ถ้าจับต้นชนปลายไม่ได้ เราถึงทำความสงบของใจให้มากขึ้นๆ ว่าตรวจจรรณีสัยของตนไง ถ้ามันเข้าอัปปนาได้ แสดงว่าเราก็มีอำนาจวาสนา

ฉะนั้นว่า เวลาหายใจเข้านี่ก็พุท หายใจออกนี่ก็โ หรือกำหนดลมหายใจต่างๆ กำหนดลมหายใจ อานาปานสติ เวลามันเข้าอัปปนา ลมหายใจดับหมด แต่ดับแบบมีสตินะ ดับแบบรู้ตัวทั่วพร้อมชัดๆ อย่างนี้ มันละเอียดเข้าไป มหัศจรรย์ มหัศจรรย์สุดๆ เลย นั่นพูดถึงว่าถ้าลมหายใจหายโดยข้อเท็จจริงใจ

ถ้าพุทโธหายโดยข้อเท็จจริง ถ้าพุทโธหายนะ หายโดยความถูกต้องชอบธรรมนะ มันบริการไม่ได้ จิตมันเป็นหนึ่ง มันไม่เป็นสอง

การบริการอยู่ที่นี่ จิตมันเป็นสอง จิตคือธาตุรู้ สิ่งที่ถูกรู้คืออารมณ์ สิ่งที่ถูกรู้คือคำบริการ สิ่งที่ถูกรู้คือลมหายใจ สิ่งที่ถูกรู้กับผู้รู้ แล้วถ้ามันทั้งลมหายใจ มันทั้งสิ่งที่มันรู้ มันกลับมาเป็นอิสระนะ ไม่มีสองใจ สัมมาสมาธิหนึ่ง ไม่พาดพิงอารมณ์ใดๆ ทั้งสิ้น มหัศจรรย์มาก

เวลามหัศจรรย์มาก อย่างนี้ใช้วิปัสสนาได้ไหม

ไม่ได้หรอก มันเป็นหนึ่งใน จะไปวิปัสสนากับอะไรล่ะ มันจะไปชนกับอะไร มันจะไปรับรู้กับอะไรล่ะ เวลามันคลายตัวออกมาต่างหาก

ถ้าคนที่เข้าไปถึงตรงนี้ได้ เวลามันคลายออกมา มันจะรู้เลย พอคลายออกมา รับรู้ได้แล้ว รับรู้อะไร รับรู้สิ่งที่ถูกรู้ คืออารมณ์ จิตเห็นอาการของจิต จิตเห็นความรู้สึกนึกคิด จิตเห็นต่างๆ นี่แหละที่ว่าเป็นภาวนามยปัญญา ภาวนามยปัญญามันจะเกิดตรงนี้ไง ถ้าตรงนี้นั่นเป็นภาวนามยปัญญาตามข้อเท็จจริง

แต่คำถามใจ เริ่มต้นจากการฝึกหัด ไม่ทิ้งกาย ไม่ทิ้งลม ไม่ทิ้งคำบริการ จนเวณามันว่าง เวณามันว่าง เวณากายนอกก็ปล่อย มันก็มีความสงบของมัน นี่ใช้ได้ เวลามันใช้ได้ขึ้นมาแล้ว แล้วเห็นอาการของจิตคือเห็นอย่างไรล่ะ

ที่นี้พอจิตมันสงบแล้ว พอมันกำหนดคำบริกรรม มันกลับคงที่ ลมมันปรงแต่งเข้าออก มันเสื่อมไปของมัน มันไม่ยินดีในการปรง สิ่งที่ถูกรู้

ถ้ามันมีปัญญาอย่างนี้ มันก็เป็นอย่างนี้ใช้ได้

ฉะนั้นบอกว่า เวลาเขาพิจารณาของเขาแล้ว เพียงแต่คำถามไ้ คำถามว่า สิ่งนี้มันดูไป แล้ว ดูกุสลา

ใช้คำว่า “กุสลา” มันเป็นความรู้สึกเกิดขึ้นหรือเปล่า ถ้าเป็นความรู้สึกเกิดขึ้น นี่ธรรมเกิด มันผุดขึ้นมา กุสลา ฐมา อกุสลา ฐมา

กุสลา ฐมา หมายความว่า เรายิ่งสมาธิตั้งมา เราไม่ทิ้งกาย เราไม่ทิ้งลม เราไม่ทิ้ง คำบริกรรม กุสลา ฐมา ถ้ากุสลา ฐมา สิ่งที่ทำมันถูกต้องชอบธรรมมา ผลที่มันเกิดขึ้นนี้ไ้

ถ้ามันถูกต้องชอบธรรม ผลที่มันเกิดขึ้น เห็นไหม เขาบอกเลยนะ มันมีธรรม มันบัญญัติ ต่างๆ ตกลงมาดังเม็ดฝนเลย ดังเม็ดฝนตกไปในพื้นสลายหายไป ดังเม็ดฝนเลย

สิ่งที่ธรรมมันเกิดขึ้นต่างๆ ที่ความรู้มันเกิดขึ้น ว่าเวลาธรรมมันเกิดๆ นี่ธรรมผุดๆ ถ้า ธรรมผุดก็ธรรมผุดไ้

ฝึกหัดอย่างนี้ไป ฝึกหัดต่อเนื่องไป เราพยายามฝึกหัดของเราไป ถ้ามันเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันทิฏฐิโก แล้วถ้ามันฝึกหัดแล้วมันเกิดขึ้นจริงในการฝึกหัดนะ

ปริยัติคือการศึกษานั่นคือธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาค้นคว้า ขนาดไหนนะ มันก็มีความเข้าใจ มันก็มีความพอใจอย่างนั้นนะ แต่เวลาพอมันปฏิบัติเกิดขึ้น นี่ ภาคปฏิบัติ ไ้โฮ! ไ้โฮ! เลยนะ นี่รสชาติมันแตกต่างกันไ้

ไ้นั่นมันเรื่องเล่า เล่านิทานให้ฟัง เล่าเรื่องความจริงให้ฟัง เราก็รับฟังความจริงอันนั้น แต่เวลาเราปฏิบัติขึ้นมา ถ้าความจริงมันเกิดขึ้นไ้ พอความจริงมันเกิดขึ้น มันมหัศจรรย์แบบนี้

แล้วเขาอยากรู้ว่า อยากรู้ว่าเป็นภาวนามยปัญญาหรือยัง

ถ้าบอกว่าเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ คือเป็นภาวนามยปัญญาเริ่มต้นก็ได้ ฉะนั้น มันจะเป็นภาวนามยปัญญาหรือมันจะเป็นจินตมยปัญญา มันก็อยู่กับการฝึกฝนค้นคว้าของเรา มันจะเสียหายตรงไหนไป

คำว่า “ภาวนามยปัญญา” มันเป็นการยืนยัน ยืนยันว่ามรรคมันจะเกิด คือว่าเหตุมันเกิด เหตุที่มันดีงามไง เหตุที่มันถูกต้อง ถ้าเหตุที่ถูกต้อง เห็นไหม กุสลา ธมฺมา ถ้ากุสลา ธมฺมา ถ้ามันถูกต้องดีงาม มันชอบธรรมขึ้นมา มันจะให้ผลในความถูกต้องชอบธรรมแน่นอน

แต่ที่เราทำ มันเป็นวิปัสสนาอ่อนๆ คือเป็นภาวนามยปัญญา แต่มันมีสมุทัย คือมีตัวตน มีความสงสัยเราเจือปนอยู่ มันก็เกิดขึ้นแบบคนภาวนา แล้วถ้ารู้เห็นอย่างนี้ ใจสงบไหม ใจร่มเย็นไหม มหัศจรรย์ในใจไหม

อันนี้ต่างหาก ปัจจัตตัง สันติฎฐิโก ปัจจัตตังคือมันเกิดขึ้นในหัวใจของผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ เพราะมันมีกุสลา ธมฺมา เพราะมันทำของมันขึ้นมา เวลาทำของมันขึ้นมา

ภาคปริยัติก็เป็นภาคปริยัติ ภาคปฏิบัติขึ้นมามันเป็นสัจจะเป็นความจริงขึ้นมาในใจของตน แล้วถ้ามันเป็นความจริงในใจของตนขึ้นมา เราเอาตรงนั้น

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าเวลาที่พวกเรายืนยันกันว่าภาวนามยปัญญาๆ ปัญญาเกิดจากการภาวนา ถ้าปัญญาเกิดจากการภาวนา

อย่างน้อยก็เหมือนคำถามของโยมนี้ มันเกิดอะไรขึ้นล่ะ ถ้าเป็นภาวนามยปัญญา มันเกิดอะไรขึ้น มันรู้อะไร ใจมันเป็นอะไร มันรู้อะไร มันเห็นอะไร แล้วจะพูดผิดไหม แล้วเวลามันเกิดขึ้นกับผู้ถาม ผู้ถามจะถามนอกจากที่ถามมาไหม ไม่ถาม ถามสิ่งที่เกิดขึ้นจากใจเรานะ

ฉะนั้น เวลาที่ยืนยันว่ามันไม่ใช่ภาวนามยปัญญาหรือมันไม่เกิดภาวนามยปัญญา ก็ฟังจากผู้สอน พระต่างๆ ที่เทศน์ภาวนามยปัญญาๆ ใ้มันมันความจำทั้งนั้นนะ มันไม่มี

ดูสิ ถ้ากุสลา ธมฺมา มันเกิดกับใคร ก็เป็นของคนคนนั้น

แต่มันมาเกิดกับเรา เห็นไหม สมมุติบัญญัติต่างๆ มันตกมาดั่งเม็ดฝน ตกมาทั้งฟากฟ้า ตกมาใส่เราอยู่คนเดียวเลย

เวลาเราทำดี เวลามันเกิดกับเรา นี่ปัจจุตัง สันติภูมิโก

แล้วมันเป็นภาวนามยปัญญาหรือไม่

เป็น มันเป็น แต่ถ้าให้มันชัดมันเจขึ้นมา มันเป็นนะ โทษนะ มันรู้เอง เรารู้เอง มันรู้เอง ตรงไหน รู้เอง เมื่อก่อนปัญญอย่างนั้นมันตื่นๆ เชนๆ เวลาปัญญาอย่างนี้มันเกิดขึ้น แล้วมันเกิดขึ้นอย่างไรละ เกิดขึ้นจากเราอ่านตำรามาหรือ เกิดขึ้นจากเราฟังจากอาจารย์มาหรือ เกิดขึ้นจากเราจำใครมาหรือ ไม่ใช่ มันเกิดจากฐานที่เราสร้างขึ้น แล้วมันเกิดเป็นสังขธรรมขึ้นมา ท่ามกลางหัวใจของเรา นี่มันเห็นชัดเลย มันยิ่งก้มลงแล้วกราบพระพุทธเจ้านะ

ใช่ สุตมยปัญญาคืออ่านหนังสือ จินตมยปัญญาคือจินตนาการที่มันเกิดขึ้น ถ้าภาวนามยปัญญามันเกิดจากกุศล ฐมา มันเกิดจากเหตุจากผลที่เราทำของเรา มา แล้วมันเกิดอย่างไร มันเกิดแล้วมันดีกว่าจิตมยปัญญาไง เวลาผู้ที่ปฏิบัติมันต้องชัดอย่างนี้ มันชัดเพราะมันเป็นภาวนามยปัญญา มันไม่ใช่จินตนาการ

จินตนาการ มันเริ่มต้นจากจินตนาการ จับต้นชนปลายอะไรไม่ได้ แล้วจินตนาการไปมันก็แล้วแต่มันจะจินตนาการได้มากน้อยขนาดไหน มันก็เป็นจินตนาการ มันไม่มีเหตุมีผลของมัน ใจ

แต่เวลาภาวนามยปัญญา เพราะอะไร

เพราะคำถามมันเขียนมาชัดตรงนี้ ไม่ถึงกาย ไม่ถึงลม ไม่ถึงคำบริกรรม

มันชัดที่เหตุ

เริ่มต้น เริ่มต้นมันมาจากไหน ภาวนามยปัญญามันเกิดจากอะไร มันเกิดจากจำมาหรือ มันเกิดจากฟังใครมา แต่มันเกิดจากไม่ถึงกาย ไม่ถึงลม ไม่ถึงคำบริกรรมต่างหาก

เพราะถ้าไม่ถึงกาย ไม่ถึงลม ไม่ถึงคำบริกรรม จิตมันมีบริกรรมมา มันไม่มีเวณวรรคใจ มันไม่มีตกวางค์ใจ มันไม่มีนั่งหลับใจ มันไม่มีนั่งหลับแล้วฝันนะ นั่งหลับแล้วจินตนาการมันไม่มี ใจ เพราะอะไร เพราะไม่ได้ถึง มันชัดเจนมา ชัดเจนมา

พอชัดเจนมา จนมันผ่านเวทนา เวทนาภายนอกดับ ภายในดับ ดับหมดเลย แต่กาย ลม
ไม่ทิ้ง

ดับแล้วก็ยังไม่ทิ้ง เห็นไหม คำว่า “ดับ ยังไม่ทิ้ง” ก็เหมือนเรานะ เรารู้ชัดเจนหมด อะไร
เกิดขึ้นรู้ชัดเจนหมด การภาวนามันต้องชัดเจนอย่างนี้ ถ้ามันชัดเจนอย่างนี้มันถูกต้องของมัน
ถ้าถูกต้องของมัน

เพียงแต่ว่า เขาไม่ได้ถามอะไรมาเลยนะ เขาไม่ได้ถามอะไรมาเลย เขาบอกถึงกุสลา ธม
มา เขาเขียนเลยนะ กุสลา ธมมา แต่คำถาม อยากรู้ว่ามันเป็นภาวนามยปัญญาหรือยังเท่านั้น

คำถามอยู่แค่นี้ คำถามที่ถามมา ใช้ภาวนามยปัญญาหรือเปล่า

สงสัยใช่ไหม เพราะทำแล้วมันแตกต่าง แตกต่างจากที่เคยทำมา แตกต่างจากที่เคยทำ
อาจารย์เคยสอนถึงนะ ครูบาอาจารย์เคยเทศน์ให้ถึงฟังนะ เห็นไหม พระพุทธเจ้าบอกไว้ กา
ลามสูตร อย่าไปเชื่อ ใจที่เขาสอนมาอย่าไปเชื่อ เชื่อที่ทำไม

กาลามสูตรนะ ไม่ให้เชื่อแม้แต่อาจารย์ของเรา ไม่ให้เชื่อ เขาพูดก็เรื่องของเขา แต่ถ้ามัน
ฟังแล้วนะ มันปลุกกระดม มันทำให้เรารู้สึกหนัก มันทำให้เรามีกำลัง เออ! เอาตรงนี้

แต่เวลาทำไปแล้ว เห็นไหม อย่างนี้ใช้ภาวนามยปัญญาหรือไม่

อย่างนี้กลับไปถามอาจารย์ที่เขาบอกว่าเป็นอย่างนั้น เป็นอย่างนี้ กลับไปถามเขา เขา
บอกว่าเอ็งผิดเลย เพราะอะไร เพราะเขาไม่เคยเป็นอย่างนี้

ถ้าคนภาวนาไม่เป็น นี่ไง ที่หลวงตาบอกใจ ไม่รู้ เขียนไม่ได้ ไม่รู้ ถามไม่ได้ ไม่รู้ ตอบ
ไม่ได้

แล้วถ้าไม่รู้ไม่เห็นนะ คนที่ทำถูกไปถามคนที่ทำผิด ใจคนที่ทำผิดมันจะบอกเลย ใจที่ทำ
ถูกนะผิด ใจที่ผิดของเขานะถูก เพราะเขาภาวนาไม่เป็น

ใจที่เราพูดภาวนามยปัญญา ยืนยันอยู่อย่างนี้ ก็ยืนยันกลับไปผู้สอน ครูบาอาจารย์ที่
อบรมบ่มเพาะสั่งสอนเขามา ยกเว้นหลวงตา หลวงปู่เจี๊ยะ อันนี้ของจริง ถ้าของจริงกับของจริง
มันเข้ากัน

ถ้าไม่จริง ช่างๆ คุณ ไม่ต้องทำอะไรเลย มันจะเป็นเอง มันทำแล้ว เพราะมันมีอยู่โดย
ดั้งเดิม ของมันมีอยู่แล้วต้องเดินไปชนมันแน่นอนเลย

ถ้ามีอยู่โดยดั้งเดิม มนุษย์ทุกคนก็มี เพราะมนุษย์ก็มีหัวใจทุกคนเหมือนกัน มันก็ต้อง
เป็นแบบนี้

ไม่มี มันไม่เป็นหรอก นี่พูดถึง เวลาไม่เป็น ไม่เป็นแบบนี้

ฉะนั้นถามว่า มันเป็นภาวนามยปัญญาหรือยัง

เราว่าใช้ได้ เป็น เพราะเริ่มต้น เริ่มต้นมันอยู่ที่เหตุหรือ ถ้าเหตุมันผิดมา มันผิดมาตั้งแต่
ต้น นี่เหตุมันถูกมา หนึ่ง ไม่ทั้งกาย ไม่ทั้งลม ไม่ทั้งคำบริกรรม

ถ้าไม่ทั้งคำบริกรรม เพราะหลวงตาท่านยืนยัน มันขาดคำบริกรรม มันขาดคำบริกรรม

เวลาท่านนั่งคุยกับหลวงปู่เจี๊ยะ เราฟังใจ “ทำไมมันเป็นอย่างนั้นนะ”

หลวงตาจะบอกว่า “มันขาดคำบริกรรม”

ก็เหมือนเรานะ มันขาดการทำงานนะ คนไม่ทำงาน งานจะเสร็จไหม คนไม่ทำงาน งาน
จะเป็นงานขึ้นมาไหม ถ้าคนมันทำงาน ทำงานกับบริกรรมใจ ใจนี้มันไม่ทำอะไรเลย มันจะให้
เป็นสมาธิ นั่งเฉยๆ ให้เป็นสมาธิ ไม่เป็นสมาธิ จิตมันไม่ได้ทำ มันจะเป็นได้อย่างไร หลวงตายืนยัน

แหม! เวลาท่านคุยกันนะ เรานั่งฟังอยู่ ภาษาเรา พระอรหันต์กับพระอรหันต์คุยกันมันไม่
ต้องคุยลึกหรือ มันคุยว่าแค่นั้นนะ

หลวงปู่เจี๊ยะเป็นคนถาม “ทำไมพวกภาวนามันเป็นอย่างนี้กันหมด”

“ก็มันขาดคำบริกรรม”

เวลาของเรามาถึงบอก พุทโธชัดๆ พุทโธชัดๆ

ถ้าพุทโธชัดๆ พุทโธชัดๆ มันมีสติพร้อม ถ้าไม่มีสติ มันพุทโธไม่ได้

แต่เขาบอกต้องเริ่มจากสติก่อน ตั้งสตินะ แล้วก็ให้ระลึกคำบริกรรม

ไอ้โฮ! มันยืดยาวไป พุทโธษัดๆ พุทโธษัดๆ จบเลย

นี่ถ้ามันไม่ทิ้งกาย ไม่ทิ้งลม ไม่ทิ้งคำบริกรรม จนเวทนาภายใน ภายนอกดับหมด

ถ้าดับหมดแล้ว คำบริกรรมยังอยู่ไ้ ผู้รู้ยังอยู่ ชัดเจนอยู่ ไม่ได้ตกวังค์ ไม่ได้นั่งหลับ ไม่ได้เพ้อฝัน มันชัดๆ อยู่อย่างนี้ พอมันชัดๆ อย่างนี้ ถ้าชัดๆ ต่อเนื่องไป เกิดเลย เห็นไหม

มีสมมุติบัญญัติต่างๆ ตกมาตั้งท้องฟ้าเต็มกลาดเกลื่อนไปหมด

นี่ไง เวลามันเกิด เวลามันเป็นจริง แล้วมันเป็นจริงนะ กลับไปแล้วฝึกหัด แล้วปฏิบัติของเรา เริ่มต้นทำอย่างที่ทำมา แล้วพยายามรักษาไว้ แล้วทำความสงบให้มากขึ้น มันจะละเอียดมากขึ้น มันจะรู้เห็นได้มากขึ้น

เพียงแต่ว่ามันได้หนเดียวไป ต่อไปมันทำได้ยาก ถ้าบอกว่าผิดว่าถูก มันยังชวนขวายอยู่นะ ถ้าบอกว่าถูกแล้วมันจับต้นชนปลายไม่ได้ เหมือนพวกเรานะ ถ้าไม่มีอะไรเลยมันก็อยากจะทำ พอมีแล้วมันจะทำให้เหมือนเดิม ทำอย่างไรวะ ทำไม่ได้

อันนี้ว่า กุสลา ธมฺมานะ อันนี้ทำถูกต้อง มันจะเปรียบเทียบกับอันต่อไป จบ

ถาม : ข้อ ๒๗๘๕. เรื่อง “ไม่มีจิต”

ตอบ : จิตหายไป ไม่มี ถ้าคำถามเป็นอย่างนี้ แล้วคำถาม เห็นไหม

“กราบเรียนครูบาอาจารย์ เคยมาหาอาจารย์ตั้งแต่ปี ๒๕๕๖”

แล้วก็ตอบไปเรื่องภวังค์ของจิต เรื่องต่างๆ แล้วก็หายไป แล้วนี่มีคำถามมาว่า จิตหายไป ทุกอย่างหายไป

ถ้าหายไป ถ้าหายไปนะ มันต้องไปแจ้งตำรวจ แจ้งตำรวจ บุคคลหาย ถ้าคนหายก็ต้องไปแจ้งความสิ แล้วไปแจ้งความ

แล้วนี่เขาบอกเลยนะ

กราบเรียนมา จิตหาย ทุกอย่างหาย กราบเรียนด้วยความเคารพอย่างสูง มีโอกาสจะไปหาท่านอาจารย์ด้วย

ไม่ต้องมา ถ้าคนหาย เขาให้ไปแจ้งความที่โรงพัก ไม่ต้องมาหาเรา เราไม่ได้วัดที่คอยสืบหาคนหาย แล้วไปส่งผู้ปกครอง

ถ้าคนหายก็ไปแจ้งความ แล้วถ้ามันหายที่ไหน สน.ไหน ต้องไปแจ้งที่สน.นั้น ใ้ฉันเรายู่ที่โพธาราม ไม่ต้องมาแจ้ง

คนหายก็ต้องไปแจ้งความ แล้วถ้าเวลาคนหายนะ จะติดตามหาคนหาย หาคนหาย ถ้าต้องการคนช่วยเหลือ กระเจงกา มูลนิธิกระเจงกา เขารับช่วยเหลือเด็กหาย ช่วยเหลือคนหายไปที่กระเจงกา ไปบอกเลยว่าจิตหาย หาไม่เจอ ไม่มี ไปที่กระเจงกา ну่ไม่ต้องมาที่เรา แล้วถ้ามันเป็นไปได้ มันเป็นไปได้ก็จ้างนักสืบ สืบหากก็ได้ คนหาย

เวลามันคนหายก็ส่วนคนหาย เวลาคนหายแล้วมันก็ต้อง คนคนนั้นยังมีตัวตนอยู่หรือไม่ ถ้าคนคนนั้นมีตัวตนอยู่ เขาไปหาผู้ปกครอง ก็ไปแจ้งความ ไปสืบหา นี่คนหาย

ไอ้คนหายจะมาแจ้งที่เรา เราไม่รับแจ้งความ ไม่ ไม่รับแจ้งความ ไม่รับรู้สิ่งใดทั้งสิ้น เพราะสิ่งที่มันเป็นสัจจะเป็นความจริง มันภาวนามันต้องมีที่มาที่ไปของมัน ถ้ามีที่มาที่ไปของมัน

นี่เราตอบปัญหาธรรมะ เราไม่ได้เป็นสถานีตำรวจรับแจ้งความคนหาย รับแจ้งความลงบันทึกประจำวันไม่มี

ที่นี้ปฏิบัติเป็นธรรม ไม่ใช่เป็นโลก

ถ้าเรื่องเป็นโลกๆ โลกเขาเป็นเรื่องโลกเขา ก็อยู่กับโลกเขา โลกเขามีลามเลื่อมลาม มียศเลื่อมยศ เขาต้องการการยอมรับของสังคม ต้องการกระแส หิวกระแส หิวต่างๆ นั้นเรื่องของเขา

แต่ถ้ามันเป็นธรรมๆ สิ่งที่เป็นธรรม สิ่งที่เป็นธรรมมันต้องการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันต้องเป็นสัจจะเป็นความจริง เหมือนข้อ กุสลา ธมฺมา

มันต้องมีที่มาที่ไป มันมีสติสัมปชัญญะ ปุณฺณ กัลยาณชน บุคคลคู่ที่ ๑ บุคคลคู่ที่ ๒ บุคคลคู่ที่ ๓ บุคคลคู่ที่ ๔ จากสติเป็นมหาสติ เป็นสติอิตินมิตติ จากปัญญาเป็นมหาปัญญา เป็นปัญญาญาณ

คนที่ปฏิบัติมันมีสติปัญญา มีความรับผิดชอบชอบธรรม มีศีลมีธรรม ถ้ามีศีลมีธรรม ผิดศีล ผิดศีลก็ผู้ใดโกหกมดเท็จแล้วจะไม่ทำความผิดใดๆ อีก ไม่มีเลย ผิดศีล ศีล ๕ ศีล ๘ ศีล ๑๐ ศีล ๒๒๗

นี่พูดถึงศีลธรรมไง ศีลธรรม ถ้าใครมีศีล ๕ ประเทศไทยไม่ต้องมีกฎหมายก็ได้ เพราะศีล ๕ ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบกัน ศีล ๕ มีแต่เมตตาต่อกัน ศีล ๕ ไม่ลักทรัพย์ต่อกัน ถ้ามีศีล ๕ ถ้ามีศีล ๕ ใจ

ศีลธรรมมันมีผล มีคุณธรรมมากกว่ากฎหมาย มีมากกว่ากฎหมาย ถ้ามันมีมากกว่ากฎหมาย ถ้ามันมีศีลมีธรรมขึ้นมา มันมีความเกรงกลัว มีความละอาย ละอาย มันมีความละอายต่อบาปไง ถ้ามันมีความละอายต่อบาป สิ่งต่างๆ ขึ้นมา ถ้ามันเป็นข้อเท็จจริง มันก็เป็นข้อเท็จจริง

แต่ที่นี้เวลาพูดมา เห็นไหม เคยมา แล้วถ้าจิตมันหาย แล้วจะมาหาอีก

ไม่ต้องมา ไปสถานีตำรวจ ไปแจ้งคนหาย ค้นหาไม่ได้ก็กระเจกเงา จ้างนักสืบก็ได้ สำนักนักสืบที่เขาสืบค้นหาให้ได้ ไปแจ้งที่นั่น อันนั้นเป็นเรื่องของคนหาย เรื่องคนหาย

แต่ที่นี้ของเราไม่ใช่ ไม่ใช่ มันไม่มีหาย มันมีแต่การแก้ไข มันมีแต่การฝึกหัด มีการประพฤติปฏิบัติ เวลาเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เรามีศรัทธาความเชื่อ เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา

เวลาเกิดมาพบพระพุทธศาสนา ศาสนาสอนถึงภาคปริยัติ มีการปกครอง คันถุระ ปกครอง ก็ศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้รู้ แล้วมันมีธรรมและวินัย แล้วถ้ามีกฎหมาย กฎหมายเขาก็เป็นพรบ.สงฆ์ เป็นการบังคับ พระเราต้องมีธรรมและวินัย แล้วต้องยอมรับกฎหมายของประเทศไทยด้วย นี่เรื่องของกฎหมาย

แต่ถ้ามันเป็นเรื่องศีลเรื่องธรรม เรื่องศีลเรื่องธรรมมันต้องมีเหตุมีผล แล้วมันต้องมีที่มาที่ไป ถ้ามีที่มาที่ไป สิ่งของมันจะเป็นจริงขึ้นมา ก็ให้มันเป็นจริงตามข้อเท็จจริงนั้น

ถ้าตามข้อเท็จจริงนั้น มันปฏิบัติแล้วมันไม่ใช่สิ่งที่เริ่มต้นก็บอกว่ามันสำเร็จ ปฏิบัติได้ง่ายง่าย นั่งปั๊บก็เป็นพระอรหันต์เลย ให้อพวกที่ไม่มีวาสนา พระกรรมฐานนะ เวลาประพฤติปฏิบัติต้องทำความเข้าใจ ต้องประพฤติปฏิบัติ ต้องวิปัสสนา อู๋! มันเรื่องเยอะ

ถ้าปฏิบัติแบบบุคคลหาย คนหายโดยที่ว่าเขาผิดพลาด เขาหายไปโดยพลั้งเผลอ กับบุคคลโดนทำให้หาย บุคคลโดนบังคับให้หาย เขาคุ่มหายไปเลย อันนั้นนะมันเป็นสิ่งที่กระทบกระทั่งกันทั้งครอบครัว ทั้งบ้านเรือนของเขาทั้งสิ้น ถ้าบุคคลคนนั้นโดนบังคับให้หาย เขาคุ่มไปนะ เขาไปทำร้ายถึงการเสียชีวิต

แล้วถ้าบุคคลหาย บุคคลขาดสติ บุคคลไร้สมรรถภาพ ถ้ามันหาย นั้นมันหายโดยอุบัติเหตุ มันหายได้ร้อยแปดพันเก้า แล้วไม่ต้องให้บุคคลหายหรอก โดยธรรมชาติชีวิตนี้เกิดมาแล้วก็ต้องตายทั้งสิ้น มันหายไปจากอายุขัย หายไปจากเส้นชีวิตเด็ดขาดอยู่แล้ว

แต่ถ้าเป็นการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันมีเริ่มต้น ตั้งแต่มีศรัทธาความเชื่อ เราศึกษาแล้วเราจะประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้าเราประพฤติปฏิบัติของเรา ถ้ามีอำนาจวาสนา มันจะหาครูบาอาจารย์ที่ถูกต้องชอบธรรม

ถ้ามันไปหาครูบาอาจารย์ที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม มากมาย มหาเจาณี เราให้มรรคให้ผลได้ตลอดเลย แต่มีข้อแม้ ห้ามทดสอบอาจารย์นะ ถ้าทดสอบอาจารย์วันใด วันนั้นมรรคผลหายหมดเลย อย่างนี้ก็มี มีร้อยแปด

นี่เวลาเราแสวงหาครูบาอาจารย์ มันก็อยู่ที่วาสนานะ ถ้าจิตใจเราอ่อนด้อย เราเป็นปุถุชน เราจะรู้ได้อย่างไรว่าครูบาอาจารย์ของเราองค์ไหนมีธรรมหรือไม่มีธรรม

เราเองเราบวชเป็นพระใหม่ๆ เราก็ศึกษาอย่างนี้ แล้วเราก็แสวงหาครูบาอาจารย์เหมือนกัน แล้วก็ได้เรื่องเลย ที่ยังยืนยันและพูดอยู่ทุกวันนี้ก็เพราะเหตุนี้เหตุผลหนึ่ง

เพราะบวชใหม่ๆ มาเนี่ย โอ้โฮ! เห็นพระมานะ เข้าไปหาท่าน โอ้ย! นี่กว่าเป็นจริงเป็นจัง ก็มันมองดูด้วยสายตาโง่ๆ อย่างเราไง เห็นแค่เครื่องก็คิดว่าใช่ พอเข้าไปแล้วมันเกร็ง มันไม่ใช่เครื่อง

แล้วพอเราไปศึกษาแล้ว เฮ้ย! มันไม่ใช่เลย แล้วไปปฏิบัติ ปฏิบัติก็ โอ้โฮ! ออกทะเลหมดเลย ออกทะเลอยู่ ๒ ปีนะ โอ้โฮ! ทรมานมาก จนเวลาไปหาหลวงปู่จวนนั้นนะ

เวลาตอนนั้นมันไม่มีครูบาอาจารย์ ก็พยายามปฏิบัติใช้ไหม แล้วก็อ่านหนังสือครูบาอาจารย์นี้แหละ อย่าเอ๋อเชื่อเขาเลย เขาบอกว่า อวิชชาดับเป็นพระอรหันต์

โอ้เราก็เข้าใจสมาธิไป ก็คิดว่ามันดับหมดนะ แล้วพระอรหันต์มันอยู่ไหนวะ มันก็ไม่ใช่ร้อยเปอร์เซ็นต์อยู่แล้ว แต่มันเข้าใจว่าอวิชชาดับ เข้าสมาธิดี ๆ นะ อวิชชาดับหมดเลย สักแต่ว่า เฮ้ย! แล้วมันก็เรียกร้องเอาผลนะ

มันไม่ได้สำคัญตนว่าเป็น แต่ไ้การที่เราศึกษาค้นคว้ามามันค้าง สัญญา สัญญามันตกผลึกในใจไป มันเหมือนกับคนไม่เอาไหนแล้วอยากได้ผลอะไร ๆ ใจ ถ้าอวิชชาดับมันก็ต้องเป็นพระอรหันต์

แล้วนี่อวิชชามันก็ดับแล้ว ดับโดยความคิดเรานะ เออ! นี่อวิชชามันก็ดับแล้ว เฮ้ย! ทำไมมันไม่เป็นพระอรหันต์วะ มันก็เข้าใจอยู่นะ พอเข้าใจ ปฏิบัติมันก็ลุ่ม ๆ ดอน ๆ ใจ ไปภูตอกนั่นแหละ บนชั้น ๕ หลวงปู่จวนท่านเทศน์คือนั่นนะ

อวิชชาอย่างหยาบๆ สงบตัวลง มันก็เป็นสมาธิ อวิชชาอย่างกลางในหัวใจท่านอีกมากมายมหาศาล อวิชชาอย่างละเอียดในหัวใจท่าน เอ็งยังไม่ได้เห็นมันเลย แล้วเอ็งไม่ได้แตะมันเลย เอ็งไม่รู้จักรมันเลย

ท่านพูดไป มันตีแสงหน้าเลยละ

เพราะมันเป็นความลังเล เป็นความคลงแคลงใจของเราเอง แล้วมันก็คาอยู่ใจนี้ แล้วก็แสวงหาไปนะ ใครก็แก้ไม่ได้ แล้วใครมันจะแก้ เพราะมันภาวนาไม่เป็นทั้งนั้นนะ ไม่มีใครแก้

นี่หลวงปู่จวนท่านไม่ได้แก้ ท่านตีหน้าผาก พอท่านช้ดหน้าผาก ผัวะ! เออ! ใช่ว่า ตั้งแต่ นั้นมาทั้งหมดเลย เริ่มต้นใหม่ ล้างไฟ ทั้งหมดเลยนะ แล้วเอาใหม่ เอาใหม่ก็พุทโธกันใหม่ เอาใหม่ นี่ก็ฝึกหัดขึ้นมาใหม่

นี้จะบอกว่า เราจะแสวงหาครูบาอาจารย์ประเภทใด แล้วการแสวงหาครูบาอาจารย์ประเภทใด วุฒิกวาระของเรามันมั่นคงแค่ไหน

อย่างเช่นครูบาอาจารย์เรา อย่างเช่นหลวงตาท่านพูดถึงหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นชื่อเสียง ท่านทั่วประเทศไทย แล้วใครเข้าไปหาท่าน มีแต่ไม้หน้าสามกับไม้หน้าสามเท่านั้น ไม่มีอะไรเลย ท่านว่าท่านดูๆ แต่ท่านดูกิเลสไง แล้วถ้าท่านดูกิเลสเรา กิเลสมันก็กลัว พอเข้าไปหาท่าน กิเลสมันเจียบเลย สงบเลย นี่ก็เป็นการคุ้มครองในการประพฤติปฏิบัติไง

ไอ้ที่ว่าน่ากลัวๆ ไอ้ที่น่ากลัวนั้นนะกิเลสมันไม่เพ่นพ่าน ไอ้กิเลสที่มันเพ่นพ่านๆ อยู่นะ มันสงบเลยล่ะ เพราะมันกลัว ทั้งๆ ที่เรายังไม่ได้ภาวนาเลยนะ แต่คุณสมบัติของอาจารย์ช่วยคุ้มครองใจเราเลย หลวงตาท่านแสวงหาครูบาอาจารย์อย่างนั้น แล้วท่านไปท่านก็โดนจริงๆ เหมือนกัน ก็โดนจริงๆ ก็เรามีกิเลส เราจะไปชำระล้างกิเลส เราก็โดนจริงๆ นะสิ แล้วจริงๆ แล้วก็ฝึกหัดปฏิบัติมา มันก็เริ่มต้นจิตเสื่อมๆ มันก็ฟื้นฟูมาไง

นี่เราบอกว่า ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติ เราจะไปหาครูบาอาจารย์ประเภทใด หาอาจารย์อย่างใด แล้วมันอยู่ที่อำนาจวาสนาของเรา เราชอบสะดวงสบาย เราชอบคนอุ้มชู เราชอบคนยกย่อง หรือเราชอบครูบาอาจารย์ที่คอยชี้หน้ากิเลสให้กิเลสมันสงบตัวลง

มันอยู่ที่วุฒิกวาระของเราไง เราจะเลือกครูบาอาจารย์ประเภทใด

ไอ้ตอนที่ว่าจะเลือกๆ เอ็งมีสิทธิ์เลือกใหม่ เอ็งมีสิทธิ์เลือกแสดงว่าเอ็งมีวุฒิกวาระ เอ็งมีธาตุนะ ถ้าธาตุที่ดั่งามนะ มันไม่เข้านะ เห็นอาจารย์ที่แบบว่าหน้าไหว้หลังหลอก พูดอย่าง ทำอย่าง เวลาปฏิบัติมันก็ไม่จริงไม่จัง ถ้าไปเห็นอย่างนั้นนะ ไม่จริงแน่ๆ อยู่แล้ว ฎไป ไม่อยู่หรือ

เวลาถ้าเป็นครูบาอาจารย์ของเรานะ ดูสิ เราอยู่กับครูบาอาจารย์มา อย่างเช่นหลวงปู่เจี๊ยะกับหลวงตาพระมหาบัว ท่านบอกเลย ภาวนาให้คนเห็นไม่ได้นะ มันไม่ศักดิ์สิทธิ์ เวลาท่านทำความดีท่านแอบทำ เวลาท่านออกมาเฝงเฝาง เฝงเฝางต่อหน้าธารกำนัล ท่านบอกว่านี่เรื่องลั้จจะ

ไอ้พวกที่ไม่เอาไหนเลยนะ ลับหลังนะ ไอ้โฮ! มันยิ่งกว่าโจร ต่อหน้านี้ แหม! จะนั่งภาวนานะ ถ้าโยมมานะ หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโฮ

ไอ้! เห็นมาเยอะ เห็นมาทั้งนั้น หน้าไหว้หลังหลอกนะ

นี่พูดถึงว่า ถ้าจะหาครูบาอาจารย์ อาจารย์อย่างนั้น เพราะเราชอบไง เราชอบหน้าไหว้หลังหลอก เราชอบของง่าย ๆ นั่งพอเป็นพิธี แล้วเป็นพิธีแล้ว คนนี้ก็ให้เกรดให้ค่ากันไป จะหาอาจารย์อย่างนั้นไหม ถ้าหาอาจารย์อย่างนั้นก็เรื่องของอย่างนั้นนะ

นี่พูดถึงไง ถ้าคนหายต้องไปที่โรงพักนะ ถ้าโรงพักเขาไม่รับแจ้งความ เพราะมันไม่หายจริง ถ้าเรายังสงสัย ไปกระຈกเงาก็ได้ ไปให้มูลนิธิกระຈกเงาช่วยหา คนหาย จ้างนักสืบก็ได้ แล้วไปโรงพัก แล้วไม่ต้องมาที่นี่ ไม่ต้องมาหาเรา

นี่เขากำลังมาหาเราไง เคยมาหาเรา แล้วก็เขียนมาถามนี่ แล้วจะมาอีก

เออ! ไม่ต้อง ไม่ต้องหรอก เพราะมันไม่มีเหตุผล มันไม่มีเหตุผล มันไม่มีที่มาที่ไปแล้วคุยกันอย่างนี้ มันเหมือนนักการเมืองเลย คุยกันนี่ โกหกซึ่งๆ หน้า ก็ต้องยอมรับกันซึ่งๆ หน้านี้ นักการเมืองหรือ ไม่ใช่ ไม่ใช่โกหกซึ่งๆ หน้านะ พูดไปแล้วผิदनะ โกหกนะ เขายังรับไม่ได้เลย

หลวงปู่คือ ประวัติหลวงปู่คือไปเปิดดูได้ ท่านไปเยี่ยมลูกศิษย์ของท่าน แล้วท่านก็ไปอบรมลูกศิษย์ของท่าน แล้วท่านกลับไปที่พักเพราะธุระจะไป พอลงจากภูเขาลงมาตีนเขา นี่ก็ได้ว่าพูดผิด กลับขึ้นไปหาลูกศิษย์ของท่านเลย เฮ้ย! ไอ้ที่พูดเมื่อกี้ คำนี้มันผิदनะ

ไอ้โฮ! ลูกศิษย์นี้กราบเลยนะ ท่านอาจารย์ ท่านอาจารย์ พรุ่งนี้ค่อยมากก็ได้ ทำไมต้องทรมานอย่างนี้

ไม่ได้ เดี่ยวท่านไปพูดต่อ มันเสียหาย

เวลาครูบาอาจารย์ที่เป็นจริงเป็นจังนะ ไอ้โฮ! เวลาท่านทำอะไร ท่านพูดสิ่งใดนะ มันกินใจมาก มันกินใจนะ แม้แต่พูดให้คนอื่นเสียหายมันยังเป็นไปไม่ได้เลย

แต่เวลาครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมๆ เวลาอุบายวิธีการ เวลาเราไป ท่านช่วยคุ้มครองดูจิตใจของเรา แล้วเวลากิเลสของเรา เราค้นหาไม่ได้ ท่านจะให้อุบาย เวลาให้อุบาย ท่านเปรียบเทียบท่านเทียบท่านเคียง เขาเรียกว่าอุบาย ถ้าอุบาย พยายามตั้งใจทบทวนให้เรา

สารตั้งต้น เราตั้งต้นไม่ได้ เราพิจารณาไม่ได้ ครูบาอาจารย์ท่านจะจั่วหัวเรื่องไว้ให้ แล้วให้เราค้นคว้า พอค้นคว้า ท่านจะคอยถาม เป็นอย่างไร หาใหม่ เจอใหม่ เป็นอย่างไรใหม่ นี่แก้จิต แก้จิตกันไป นี่ครูบาอาจารย์ของเราที่ท่านประพฤติปฏิบัติ ท่านทำตามความเป็นจริงแบบนี้

ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เราก็จะแสวงหาครูบาอาจารย์ที่เป็นจริง แล้วมันทุกข์มันยากไหม ทุกข์ ก็แก้กิเลสนะ กิเลส มันแก่นของกิเลส มันต้องทุกข์ต้องยากอยู่แล้ว แล้วต้องทุกข์ต้องยากขึ้นมาแล้ว เพราะเรามีศรัทธามีความเชื่อของเรา เรามั่นคงของเรา เราถึงมีกำลังสามารถจะทำของเราได้ แล้วทำของเราได้

เวลาเจอ เห็นใหม่ เวลาหลวงปู่มัน หลวงตาท่านภาวนาประสบความสำเร็จ ท่านตอบเลย “เออ! มันต้องอย่างนี้ มันต้องอย่างนี้” ท่านปลื้มใจ

เราเวลาพูด เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธัมมจักขุ ครั้งแรก เวลาพระอัญญาโกณฑัญญะเป็นพระโสดาบันนะ “อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” ใ้่นี่ก็คือการปลื้มใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียว ไม่มีเพื่อน ไม่มีพยานยืนยัน ไม่มี เพราะไม่มีใครมีดวงตาเห็นธรรม ไม่มีใครดวงใจเป็นธรรม มีท่านองค์เดียว มีพระพุทธเจ้ากับพระธรรมเท่านั้น เวลาแสดงธรรมๆ พระอัญญาโกณฑัญญะมีดวงตาเห็นธรรม “เออ! อัญญาโกณฑัญญะรู้แล้วหนอ” นี่คือการรำพึง นี่มันแบบว่าเป็นพยานบุคคลคนที่ ๑ ยืนยันว่ามรรคผลมันเป็นความจริง

นี่เหมือนกัน หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เวลาท่านอบรมบ่มเพาะ ท่านสั่งสอนนะ เวลาลูกศิษย์ลูกหา ธรรมทลายท ถ้ามันเป็นจริงขึ้นมา เออ! เออ! โอ้โฮ! มันสะเทือน ภาษาเรา ความรู้สึก มันเหมือนความรู้สึก แล้วความรู้สึกที่มันเข้าถึง มันซาบซึ้งใจ มันสะเทือนไปหมดนะ

นี่เหมือนกัน ใจเท่านั้นที่สัมผัสธรรมได้ ใจเท่านั้นที่สัมผัสธรรมได้

แล้วถ้ามันหายไป คนหาย ไปสน.เนาะ ไปแจ้งความคนหาย ให้ตำรวจเขาช่วยหา ไม่ต้องมาหาเรานะ ที่นี้วัด ไม่ใช่สถานีตำรวจ

ที่นี่เป็นวัด วัดกรรมฐาน วัดสมณะ วัดไม่มีสิ่งใดเชิดหน้าชูตา

ใครมาวัดนี้ “โอ้โฮ! วัดหลวงพ่อก็แต่ต้นไม้กับใบไม้ ไม่มีอะไรเลย”

ไม่มีอะไรเลย ไม่ต้องมา ให้ไปสถานีตำรวจ ไปแจ้งความคนหาย เอวัง